

לוחמה

ביום העצמאות של קונגו, בנוכחותו של מלך המדינה הקולוניאלית, בישר לומומבה כי כהנתו לשחרר את קונגו שיחרור של אמת. הוא הבטיח לסלק את הניצול הזה, להביא סוף לפרק השחור שהחל כאשר ערך המלך הבלגי בקונגו את המהדורה הראשונה של גנוסייד מורוני — רצח עם שיועז בראשית המאה הנוכחית את מצפונה של אירופה כולה.

הכרות לומומבה החרידה את המשעבדים והמנוצלים, שקיפו להמשיך ולשלוט בקונגו מאחורי הקלעים. על כן המרידו הסוכנים הבלגיים את ה"פורס פובליק" — חיילי צבא החלאה השכיח, ששירתו עד אותו יום את הכובש הזר נגד בני עמם. בפרובוקציה זו נהרגו פחות מתריסר בלגים, — אך התעמולה הבלגית, ששוב מצאה לה הד נאמן בעתונות ישראל, ידעה ליצור את הרושם כאילו נרצחו מאות, כאילו נאנסו אלפים. אך הנה העובדה המכרעת: אף במקרה לא נפגע אירופי מידי אזרחים קונגואיים. ה"פורס פובליק" לבדו עשה מה שעשה.

בחסות המהומה הזאת הונחתה המכה המכרעת. המעצמה האמיתית מאחורי הכובש הזר היתה "חברת המיכרות של קטאנגה העילית" — טראסט אדיר של אילי-הון אמריקאיים, בריטיים, בלגיים ודרום-אפריקאיים. טראסט זה מינה את מואיז צ'ומבה, סוכן שכיר במובן המגדיל ביותר של ה"מושג, כנציג שלה בקטאנגה. כמצאת אדיר ניו, הודיע צ'ומבה על פרישת מחוזהו, בו מרוכזים כל אוצרות-הקרקע של קונגו.

כנגד איום זה קרא לומומבה — הוא ולא אחר! — את כוחות האו"ם לעזרתו. זאת היתה החובה הקדושה שהוטלה על דאג האמריקאים: להחזיר את אחדות קונגו תחת ממשלתה החוקית, ולהבטיח את שלום ה"אירופים מידי ה"פורס פובליק" המשתולל.

אותה שעה הנחיתו הבלגים את המהלומה השנייה שלהם. הם התקשרו עם קאזאבוו המנוצח. העסקן השמן והמאוהב-בעצמו נ"ג עז מדחיקתו הצידה. כאיש שבט ריאקציוני, גם חשש מפני חוזהו של לומומבה — ש"ביקש לחסל את פיצול השבטים ולאחד את האומה. מרירות אישית, יומרה מנופחת ו"אינטרסנטיות ריאקציונית — מחומר זה קורץ הקהילינג האידיאלי. ביוזמת הבלגים, "הדיח" קאזאבוו את לומומבה.

היתה זאת בדיחה — לולא נתגלה עתה פרצופו האמיתי של דאג האמריקאי. בשבוע המכריע ביצע מעשה בוגדני שכמעט ולא יאמן: הוא חסם בפני לומומבה את תחנת השידור ואת שירותי-התעופה. באומה פרימיטיבית, הנמצאת בשלב הראשון של התעוררותה, גליה-אתר הם מכשיר חיוני להתנגח הממונים.

לא הבלגים הנחיתו המכה, אלא האמריקאים. העובדות פורסמו בגלוי בעתונות אמריקאית (כגון השבועון טיים) ולא הוכחשו מעור. למ. אפס מאופס במדיה, בשם יוזף מובוטו, נכנס ויצא במשך כמה ימים רצופים בשגרירות האמריקאית. לפתע חולל "הפיכה צבאית", בעזרת כמה מאות חיילים משכירי-הפורס פובליק. הפיכה מגוחכת של דיק-טאטור מגוחך — אך הודות להאמריקאים הצליחה. קאזאבוו, הקהילינג הבלגי, נאלץ לתמוך במובוטו, הקהילינג האמריקאי. צ'ומבה, הסוכן של ההון המערבי, תמך מרחוק.

לומומבה היה מכותר בארמון ראש-הממשלה. מן הבניין המנוחק הנהיג את תנועת השיחרור הקונגואית. זו השתלטה על מחוז סטאנליה. לומומבה ניסה להגיע לשם, נתפס, עונה פומבית, נכלא באכזריות. אך אנשי כבשו את מחוז קיבו, חדרו ל"קטאנגה ולקאסאי, חזית הקהילינגים ה"מוטטה לכל אורכה.

ואי, בוצע מעשה-הנבלה האחרון. גם ב"כלאו עורר לומומבה את מצפון כולאיו. ניצחונו היה ברור. אפילו בחאשינגטון החלו מדברים על הצורך להקים קואליציה בהש"תתפות המנהיג הכלוא. הבוסים הסמויים החליטו שיש לחסל את לומומבה. מובוטו וקאזאבוו לא העזו לבצע את

מכות לעיני העולם: קלגסי מובוטו היכו את לומומבה הכבול

ישו שחור מנצרת אפריקאית, שכוחו ב"מותו גדול בחייו. יאיר של קונגו, לוחם שיחרור שנורה על ידי קלגסי הכובש הזר, ואשר דמו יקום נגד הרוצחים ויטאטאם מארץ מולדתו. פאטריס לומומבה — בתשעים שנות הש"מייצה אותו המכונה הגדולה של הבוסים, שמצצו את דמה של קונגו במשך שלושה דורות. מה לא נאמר עליו — על המטרף, הקומוניסט? הפרשע? כמה דבריו-ה"מתועבים נכתבו עליו אף בעתונות שלנו, המש"משים הד למנגנון-התעמולה הקולוניאלית, שופר לסוכנויות-הדיעות של המערב!

ובכל זאת — ביום מותו, מי לא הרגיש בלבו כי הנה נרצח אדם גדול, אדם שהורג מי לא הרגיש בלבו נבואה, סתומה, שאיפה נובטת, כי מותו של האיש הזה יתגמם ב"רוצחים השפלים?

★ ★ ★

מי רצח אותו? ידיו של מי שפכו את הדם הזה? על מצחו של מי חרותה אות'קין זו עד קץ כל הימים? מעולם לא בוצע רצח בצורה כל גלויה, לעיני כה רבים. אצבע העובדות מצביעה על האשמים — ואיש מהם לא ינוקה. פאטריס לומומבה ניבחר על-ידי הפארל-מנט של קונגו, והפארלמנט חזר על בחירה זו מספר פעמים, עד יום חיסול המוסד הנבחר בידי כוחות-השחרור. לומומבה ניבחר בידי האומה. יוזף קאזאבוו ניכשל בבחירתו — ורק לכן ניבחר לתואר הנשיא, שלא היה ב"עניי הבוחרים אלא פרס-תנחומים, תואר חסר-ערך.

האיש שהכרנוהו לאחר מכן, קול שחצב להבות בלב בני-עמנו, בלב כל האגודה הגדולה של בעלי-המצפון בעולם. הוא בקע אלינו מבין האותיות המתות של ה"רויח על ועדת העמים האפריקאיים, שהתקיימה ב"אקרה בדצמבר 1958.

או הופיע בשם אומה שעדיין לא היתה קיימת, נציג ממדינה שהיתה משועבדת ל"קולוניאליזם המכוער והמסונף ביותר של המאה ה-20. הדברים שנאמרו אז על-ידי פאטריס לומומבה, נשיא "התנועה הלאומית הקונגואית", מצללים כיום כצואה: "למרות הגבולות וההבדלים האיתניים החוצצים בינינו, לכולנו שאיפה אחת: להביא אושר ליבשת זו, לשחררה מן הדאגה, למאלה מן הפחד מפני שלטון הקולוניאליזם. הלאה הקולוניאליזם ומשטר השבטים! תחי האומה הקונגואית! תחי אפריקה בת-חורין!"

אהבתי אותו מאותו רגע, ואהבתי את ה"איש הזה גברה והתעמקה ככל שנתגלה לנו יותר בדמותו האנושית. מעבר לתהום הגזעים, מעבר למרחק היבשות, מעבר למחיצת התרבויות והמטרות — אהבתי אותו כאדם.

אדם גיבורי, שעמד לבדו נגד העולם כולו, כאשר לא ייצג אלא את עצמו, ואת החזון הגדול: איחוד מאות שבטים מסוככים נחש"לים באומה חופשית ומתקדמת.

אדם טראגי, גדול בחסרונותיו כמו במעלותיו, אימפולסיבי וחסר-סבלנות מול ערשנים, וגא ואומרי-כבוד בשבי הנבלים. משה רבנו אפריקאי, שהוציא את עמו מבית-עבדים, ונקטל על סף ארץ-הקודש.

במשך שבוע ימים רגש העולם. ב"בירות תבל התפרצו ההמונים ושרפנו שגרירויות. בלונדון, ברומא, במוסקבה, אפ"י לו במרכז האו"ם, פרץ הזעם הקדוש, בעזר"תו הצילו צעירים בעלי-מצפון את כבוד עמיהם.

בתל-אביב, שהתרגלה לאחרונה להפגנות, צעדה בתחילה, חבורה קטנה של אפריקאים, בפאתוס שקט, בגאחה דוממת, בועם אומר"כבוד. הקהל ראה אותם — ולא הצטרף כלל תהלוכתם.

כעבור ימים אחדים, בצהרי יום שבת הדרום, עתיד היה קהל זה אף להצטרף לשוטרים ולפקחי-העירייה שהתנפלו בסר"אות בלתי-מרוסנת על כמה מאות מסגיני מק"י, שניסו להפגין לזכר פאטריס ל"ר מומבה. האלות המורמות והקריאות לחי הקהילינג צ'ומבה היה את קלון חמור שבעתיים מן הדממה שקדמה להן. אפשר היה להתייחס מן העם הזה, לחשוב אותו לקה-חושים, לולא ראינו את הזעם זוע העמוק בעיניים כה רבות, לולא חשנו את הזעם והבושה והכאב שצבטו את הלבבות.

לא, העם הזה, הנוער הזה — הם בסדר. ההנהגה היא המשחיתה את המוסר הלאומי, המתניקה את תגובה הטבעית של אומה טובה והגונה.

★ ★ ★

אהבתי אותו, מן הרגע בו שמעתי לראשונה את שמו, שצלילו כה מוזר לאזנוניים עבריות. פאטריס לומומבה — אז היה רק שם ללא פנים. אבל הקול כבר היה קולו של